

ИВАНА БЪРЛИЧ-МАЖУРАНИЧ РЕГОЧ

Превод от хърватски: Христиана Василева, 1978

chitanka.info

РЕГОЧ^[0]

I

Една хубава лятна нощ коняри пазели коне на ливадите. Пазили, пазили, най-сетне заспали. Като заспали те, долетели от облаците самовили да си поиграят малко с конете по самовилския обичай. Хванала всяка вила по едно конче, възседнала го, удряла го със златната си коса и го карала наоколо по росната трева.

А между самовилите имало една малка самовила, на име Косенка, която тази нощ за пръв път била слязла от облаците на земята.

Много ѝ допаднало да яха така кончето като вихър в нощта. А тъкмо тя била хванала най-буйния вран кон — малък, пък лют като огън. Търчал вранчо непрекъснато наоколо с другите коне, бил най-бърз от всички. Целият се бил опръскал в пяна.

Но на Косенка се искало още по-бързо да язди. Навела се тя и оципала вранчо по дясното ухо. Изплашил се той, вдигнал се на задните си крака и полетял право пред себе си, оставил другите коне, оставил ливадата и отнесъл като вихър Косенка в далечния свят.

Харесала на Косенка тази бърза като стрела езда.

Тичали те като вятър покрай поля, покрай реки, покрай ливади и хълмове, покрай долини и върхове. „Боже мили, колко неща има по земята“, помислила си Косенка радостно, гледайки тази красота. Но най-вече ѝ допаднало като препускали покрай един бряг, където имало планина, а в нея чудна гора, под гората две златни поляни като две златни кърпи, на тях две бели села като два бели гълъба, а малко по-нататък имало голяма вода.

Но вранчо не рачил да спре ни тук, ни там, само препускал като бесен все по-надалече и по-надалече.

Дълго, дълго тичал вранчо така с Косенка и най-сетне стигнали до една голяма равнина, а от равнината духал студен вятър. Влетял вранчо в равнината, а там — само жълта земя, нигде нямало ни тревица, ни дърво, само студът ставал все по-голям, колкото по-навътре в равнината навлизали. Колчава била равнината, не може и да

се опише, защото жив човек не бил минавал никога там. Вранчо препускал с Косенка седем дни и седем ноци. На седмия ден призори стигнали до сърцевината на равнината, а там имало съборени зидове от някакъв страшно голям град Леген^[1], в който владееел силен студ.

Когато вранчо дотичал с Косенка пред дървените порти на Леген, тя прехвърлила самовилското си було през един зид и така се хванала за зида. Вранчо изтичал изпод нея и като изтичал, препускал до старините си насам-натам между големите зидове на Леген-града, докато най-сетне стигнал до вратата, която била на север, и изтичал отново в равнината — бог знае къде!

А Косенка слязла от зида и взела да ходи по града, студен като кост. Своето самовилско було, без което не можела да лети в облаците, била свила около рамената си, защото много го вардела. Ходела така Косенка по Леген, ходела и все й се струвало, че трябва да попадне на някакво чудо в този град, който бил такъв чудесен и огромен. Но все не виждала нищо, освен големи разрушени зидове, и не чувала нищо, освен как пука камъкът от студ.

Когато свърнала край най-големия, зид, не щеш ли, съзряла под зида да спи голям човек, по-голям от най-големия дъб в най-голямата гора. Този човек имал огромен плащ от дебело платно, а бил опасан с ремък, пет лакътя дълъг. Главата му била голяма като най-голяма каца, а брадата му била като купа царевичак. Толкова голям бил, че някой можел да си помисли — това е църковна камбанария, паднала покрай зида.

Този човек се казвал Регоч, живеел в Леген-града и нямал друга работа, освен да брой камъните на града. Той нямало да може никога да ги изброи, ако не бил с такава голяма глава като бъчва. Така броял той вече хиляда години и бил изброил тридесет зида и пет легенски врати.

Когато Косенка забелязала Регоч, скръстила ръце от почуда. Не можела да си представи, че на земята има такива големи създания.

Седнала до ухото на Регоч (а ухото му било голямо колкото цялата Косенка) и му викнала в ухото:

— Байо, не ти ли е студено?

Събудил се Регоч, засмял се и я погледнал.

— Е, студено е, разбира се, че е студено — проговорил Регоч с такъв огромен глас, като че гърмяло отдалече. Големият нос на Регоч

бил почервенял от студ, а косата и брадата му били посипани със скреж.

— Боже мой, такъв силен човек си, а не вземеш да си направиш покрив срещу студа — рекла Косенка.

— Защо да си правя? — казал Регоч и пак се засмял. — Ще изгрее слънце.

Вдигнал се Регоч да седне. Седнал той, замахнал с дясната ръка по лявото рамо, с лявата по дясното и изтупал големия скреж — от всяко рамо полетял толкова скреж, колкото сняг се хлъзга от един покрив.

— Внимавай, внимавай, байо, ще ме затрупаш! — викнала Косенка. Но Регоч едва я чувал, защото ухото му било далече от нея, такъв бил висок и когато е седнал.

Затова я вдигнал на рамото си, казал ѝ името си и какво работи, а тя му обадила как е дошла тук.

— Ето, виж и слънцето — показал след това Регоч слънцето на Косенка.

Погледнала тя, а слънцето се вдигнало бледо и слабо, като че няма кого да грее.

— Луд си ти, Регоч, наистина си луд, че живееш тук и животът ти минава в броене на пустите легенски камъни. Хайде с мене, Регоч, да видиш хубост по света и да си намериш по-полезна работа — казала Косенка.

Никога дотогава на Регоч не му било минавало през ума да си търси по-добро място от Леген-града, нито бил допускал някога, че има по-добра работа от неговата. Винаги си бил мислил: „Съдено ми е да броя камъните по Леген“, и повече за нищо не питал.

Но Косенка не го оставяла на мира, а го уговаряла да тръгне с нея по земята.

— Ще те отведе в хубав край, където има стара гора, а в гората има две златни полета — говорела тя.

Дълго приказвала. Понеже Регоч не бил разговарял никога с никого, не успял да устои на увещанието.

— Ами да идем! — казал той.

Но сега трябвало да намерят с какво Регоч да носи Косенка, защото той нямал нищо.

Тогава тя извадила от пазвата си малко чувалче, пълно с бисери. Нейната майка ѝ била дала тези бисери в облаците, преди да се спусне на земята, като ѝ казала: „Ако ти потрябва нещо, само хвърли едно бисерче и то ще стане това, което ти е нужно. Пази тези бисери, защото на света има толкова много неща, че все повече бисери трябва.“

И така Косенка извадила зрънце бисер и го хвърлила, а то станало пред нея на кошче, голямо точно колкото нея, а на кошчето имало бримка, голяма точно колкото ухото на Регоч.

Скочила Косенка в кошчето, а Регоч го вдигнал и си го окачил на ухото като обица.

Като се засмеел Регоч, като кихнел или разтърсел глава, Косенка се люлеела като в люлка, а това ѝ било много приятно из пътя.

Регоч понечил да тръгне и прекрачил вече крачка от десет разтега. Но Косенка го спряла и го помолила още:

— Регоч, може ли да минем под земята да видя какво има под нея?

— Защо да не може — отговорил той, дето на шега можел да пробие земята, но никога не му било дошло наум да гледа каква има под земята.

Но Косенка искала да опознае цялото божие творение — и така те се разбрали, че ще пътуват под земята, докато стигнат до онази гора, където били златните поля. Там щели да излязат.

Като се разбрали така, Регоч почнал да пробива земята. Вдигнал силния си крак и ударил веднъж по земята, та се разтърсил целият голям град Леген и се съборили много зидове. Вдигнал втори път крак и ударил по земята — затреперала цялата равнина. Вдигнал трети път крак и ударил по земята, затреперал половината свят и земята под него се разпукнала, а Регоч с Косенка пропаднали под земята.

Като слезли долу под земята, всичко било разровено — на всички страни пътища и стълбове, като че ли кой знае кой толкова минавал оттука. Чувало се как шумят води и веят ветрове.

Тръгнали те по един път и донякъде им било светло от пукнатината, през която потънали. Но колкото по-напред отивали, все по-голяма тъмнина наставала — черна тъмнина, каквато има само под земята.

Регоч можел да върви и в тъмното. Хващал се със силните си ръце от стълб за стълб.

Косенка я дострашало от тази тъмнина.

Хванала се за ухото на Регоч и го подръпнала: „Тъмно е, Регоч!“

— Нека си е тъмно — отвърнал Регоч, — не е дошла тъмнината при нас, ами ние дойдохме при нея.

Ядосала се Косенка, че за Регоч всичко е редно, а тя се била надала на големи дела от такъв голям човек.

— Тежко ми с тебе, ако не са моите бисери — разсърдила се Косенка.

След това хвърлила едно зрънце бисер и то се превърнало на светилник в ръцете ѝ, ясен, като че злато гори. Тъмнината избягала дълбоко в земята, а подземните пътища се осветили надалече.

Зарадвала се Косенка на светилника, защото ѝ се показали чудеса, които били пропаднали някога си под земята. На едно място се виждали господарски дворци, всичките врати и прозорци били облечени в злато, иззидани с червен мрамор. На друго място имало имане, отдавна закопано, златни съдини и сребърни чаши, с дукати напълнени — и царска корона, трижди калявана. Всичко това по божия воля било попаднало тук под земята и тайна божия било защо толкова имане трябвало да почива тук в мир.

Но в очите на Косенка заблестели толкова чудеса, че вместо да продължат право по пътя, както били решили, тя помолила Регоч да я пусне на земята, да си поиграе, да се начуди на чудесата и да види тайните божи.

Свалил Регоч Косенка, а тя взела светилника си и изтичала при дворците, при оръжията и при имането. За да не си изгуби по време на играта торбичката с бисери, Косенка я сложила до един стълб.

Регоч седнал малко по-нататък да си почине.

Взела Косенка да си играе с богатствата, да разглежда и премята чудната красота. Прехвърля в малките си ръце жълти дукати, гледа чаши, със сребро украсени, и слага на главата си корона, три пъти калявана. Поиграла си, разгледала и се начудила, а после съзряла една тънка тояжка от слонова кост, която била облежната на един голям стълб.

А всъщност само тази тояжка държала този стълб да не се събори, защото стълбът бил целият подяден от водата. И затова бог бил

пуснал така тояжката, та тя се била облегла под земята на стълба.

Но Косенка се запитала:

— Защо ли пък стои тази тояжка там? — и отишла, та взела тояжката да я разгледа.

Обаче щом хванала тояжката и я махнала, подземните пътища заехтели, залюлял се оня ми ти голям стълб, залюлял се, сринал се и се посипала цяла планина пръст. Затворил се, заринал се пътят между Косенка и Регоч — нито се чуват, нито се виждат един друг, нито могат да отидат един при друг.

Така била хваната под земята малката самовила Косенка! Жива била затворена в големия гроб и може би никога нямало да види златните поляни, за които била тръгнала. И всичко това, защото не рачила да пътува направо, както се били накарани, ами се спирала и свръщала надясно и наляво да разучи тайните божи.

Заплакала, завайкала се Косенка, търси как да стигне до Регоч. Но виждала, че няма излаз и няма спасение, а нейната торбичка с бисери, която можела да я спаси, лежала затрупана под земята.

Като видяла всичко това, Косенка престанала да плаче, защото била много горда, и си помислила: „Няма що, ще се мре. Регоч не може да ми помогне, защото той е неразумна глава, която и на себе си не помага, а камо ли да се сети на мен да помогне. Няма що, трябва да се мре.“

И тя се приготвила тогочас за смъртта. Но искала, ако някой някога я намери в тази гроб, да знае, че е била от видно коляно. Затова сложила на главата си короната, трижди калявана, взела в ръце тояжката белокостна и тогава легнала да мре. Никого нямало край нея, само светилникът ѝ светел, като че злато гори. И както изстивала и се вкочанявала Косенка, така и светилникът угасвал постепенно.

А Регоч наистина бил неразумна глава. Като се съборил стълбът и като се срутило много земя между него и Косенка, той не се и помръднал, ами останал да седи в тъмнината. Посеждал така някое време и чак тогава тръгнал да види какво става.

Пипнешком стигнал до онова място, където преди това била Косенка, опипал и разбрал, че там се е срутила пръстта и няма вече пролаз на другата страна.

— Ех, няма вече пролаз към другата страна — помислил си Регоч и не знаел какво да измисли, ами се обърнал, оставил засипания хълм,

а зад него Косенка и тръгнал по обратния път, по който били дошли от Леген...

* * *

Вървял така Регоч, вървял си по пътя, от стълб до стълб. Доста се отдалечил, но все нещо не му било харно. Сам не знаел какво е то.

Поправил си ремъка на пояса — да не би ремъкът да го стяга. После протегнал ръка от рамото — да не му е заспала ръката. Но не било ни това, ни онова, а все така не му било харно. Чуди се Регоч, какво става с него? Чуди се и от чудене поклатил глава.

Като поклатил глава, кошчето се залюляло на ухото му. А като усетил Регоч колко е леко кошчето и че в него я няма Косенка, нещо го свило силно в сърцето и гърдите и той, неразумната глава, все пак се сетил, че го мъчи жалост за Косенка, сетил се, че трябва да я спаси.

Трудно му било да се сети, но щом се сетил, обърнал се като вихър и полетял назад към онова място, където бил оставил засипаната планина, а зад нея — Косенка. Полетял и мигом стигнал там. Взел да копае с две ръце планината, копал, копал, завчас изкопал голяма дупка и съгледал Косенка. Лежала със златната корона, трижди калявана, вече била изстинала, цялата се вдървила, а край нея светилникът — пламъкът му бил малък като най-малката светулчица.

Ако викнел Регоч от жалост, щяло да се разтърси подземие и съвсем да угасне светилникът, щяла да изчезне и онази малка светла светулчица край студената Косенка.

Но на Регоч от жал така му се свило гърлото, че не могъл да извика, ами протегнал голямата си ръка и леко хванал хладната Косенка, положил я на дланта си, та я топил, топил между двете си длани като зимна птичка. И да видиш ти! След някое време тя промръднала ръчица и светилникът тозчас засветил по-силно. После раздвижила глава и пламъкът на светилника засветил още по-силно. Най-сетне отворила очи, а светилникът пламнал така ясно, като че злато гори!

Косенка скочила на крачетата си, хванала се за брадата на Регоч и двамата заплакали от голяма радост. Сълзите на Регоч били едри като

круши, а Косенкините дребни като просо, но всъщност били еднакви и те се обикнали силно от този миг.

Като се наплакали, намерили и Косенкините бисери, та след това продължили пътя. Но вече не се докосвали до нищо под земята — ни до потопените лодки, напълнени с богатства, които били пропаднали там от морското дъно, ни до червения корал, ни до жълтия кехлибар, който се нижел покрай подземните стълбове. До нищо вече не се докосвали, нито се спирали някъде, вървели си право по пътя, да излязат на златните поляни.

Като вървели дълго така, Косенка рекла на Регоч да я повдигне. Щом сторил той това, Косенка хванала нещо над главата му.

Хванала пръст, погледнала си в ръката и що да види — между пръстта листа и трески.

— Ето ни, Регоч, под гората край златните поляни! — викнала Косенка. — Хайде да излизаме.

Тогава Регоч се изпънал и взел да пробива с глава земята.

II

Над тях наистина била гората, и то точно горската котловина на междата между две села и две мери. В тази котловина не идвал никой освен овчарите и овчарките от двете села и двете мерѝ.

А между двете села имало люта вражда — вражда за гумно и за пасище, за мелници и за сечища, а най-вече за старейшинския жезъл, който едното село било присвоило отдавна, а другото не рачило да му го даде. И така двете села били враждебни едно към друго.

Но овчарите и овчарките били неразумна челяд, нехаели и не разбирали правдата на старите и всеки ден се срещали на междата между двете села и двете мерѝ. Докато овцете им се смесвали и пасели заедно, овчарчетата играели с овцете, а от много игра често закъснявали привечер да се приберат с овцете.

Поради това и в двете села имало вик и грак по децата. В едното село имало прапрабаба и прапрадядо, които помнели всичко, което е ставало някога в двете села. Те говорели: „Пуснете, хора, децата. Подобър плод ще даде детската игра по планината, нежели вашето жито по полята.“

А овчарчетата, както и преди, идвали на онова място с овцете, защото по-старите не питали много-много какво правят децата.

Така било и в този ден, когато Регоч взел да пробива земята на онова място. Тъкмо овчарчетата и овчарките се били събрали под най-големия дъб и се готвели да тръгнат за дома. Кой си стягал цървулите, кой си връзвал камшика за дръжката, а овчарките събирали овцете. Току чули те, че нещо страшно тропа по земята точно под краката им. Ударило веднъж, дважд, а като ударило трети път, земята се пукнала и право между овчарите излязла страшно голяма глава като бъчва, брадата ѝ като купѝн царевичак, а по брадата имало голям скреж още от Леген-града.

Писнали децата от страх и изпопадали на земята като мъртви — и не толкова от главата, която била като бъчва, колкото от брадата, дето изглеждала като купѝн царевичак.

Изпопадали всички деца освен малкия Лильо, който бил най-хубавото и най-умно дете от двете села и двете мери.

Останал Лильо прав и дошъл да види отблизо какво е това чудо.

— Не бойте се, братя — казал Лильо на овчарите, — бог не би направил такова чудовище за зло, защото, ако е така, вече отдавна то да е погубило половината свят.

Приближил Лильо до Регоч, а той тъкмо бил свалил кошчето с Косенка от ухото си и го сложил на целината.

— Елате, елате, братя — викнал Лильо, — с него има и девойка, малка, пък хубава като звезда.

Овчарчетата и овчарките наставали и взели да надничат, стоейки един зад друг към Косенка, а после онези, които най-много се били уплашили, първи дошли при нея, защото били най-бързи във всичко.

Овчарчетата и овчарките веднага обикнали прекрасната Косенка, извадили я от кошчето, завели я на най-хубавата поляна и взели да се дивят на прекрасните ѝ дрехи, които били лъскави и меки като утринен светлик. А най-много от всичко се дивели на нейното самовилско було, с което само малко като замахне, тозчас се вдигала над поляната и политала.

Заиграли хоро овчарите, овчарките и Косенка и започнали всякакви игри. А малките крачета на Косенка все поигравали от радост и очите и устицата ѝ се смеели, че си е намерила дружина, на която е драго това, което и на нея е драго.

После тя извадила своята торбичка с бисери и взела да дарява и радва своите другари и другарки. Хвърли един бисер и между тях се появи дръвче, а на него шарени кордели, свилени кърпички и червен наниз за овчарките. Хвърли друг бисер и довтасат от всички страни из гората наперени пауни, довтасат, разхождат се, полетят и се посипят по поляната лъскави пера, та цялата поляна заблести. Овчарите накичили с пера калпаците и елеците си. Още едно бисерче хвърлила Косенка, то се превърнало на една висока клонка в златна люлка на свилени въжета, а като се люлеели овчарите и овчарките, люлката летяла така високо като лястовица и така тихо като галера на дожд.

Децата пищели от радост, а Косенка хвърляла бисер след бисер и хич не помисляла, че трябва да ги запази, защото тя не обичала на този свят нищо повече от хубавите игри и приятните песнички. Така

пръснала всичко до последното зрънце, а кой знае къде би могло да ѝ потрябва наскоро и на нея, и на овчарчетата!

— Никога вече няма да се разделям с вас — викала радостно Косенка, а овчарчетата и овчарките пляскали с ръце и си хвърляли калпаците от радост, като чули това.

Само Лильо не отишъл да си играе с тях, защото този ден бил нещо унил и тъжен.

Останал близо до Регоч и оттам гледал колко е хубава Косенка и какви чудеса прави в тази дъбрава.

В това време Регоч бил излязъл от своята дупка. Излязъл и се вдигнал между горските дървета, а като застанал там, главата му стърчала над цялата, столетна гора, така страшно голям бил великанът Регоч.

Огледал се Регоч през гората по равнината.

Слънцето вече било залязло и небето било много алено. В равнината се виждали две златни поля като две златни кърпи, а в полето имало две села като два бели гълъба. Малко по-далече от двете села текла голяма река Зловода, а покрай реката навсякъде имало повдигнати насипи, които зеленеели от трева. По насипите се виждали стада и пастири.

— Ех, наистина — казал Регоч, — какво съм правил хиляда години в Леген, в онази пустош, когато на света има такива хубости! — Така му допадало да гледа по равнината, че само обръщал наляво и надясно главата си, голяма като бъчва, та тя се люлеела над гората като огромно плашило.

Но скоро го викнал Лильо:

— Седни, байо, да не те съгледат селските старейшини.

Седнал Регоч и двамата взели да разговарят. Лильо разказал на Регоч защо е така тъжен днес.

— Голяма беда ще стане още довечера — казал Лильо: — Чух как се уговаряха старейшините на нашето село и думаха: „Хайде да пробием насипа на Зловода. Водата ще разшири дупката, насипът ще се събори и тя ще нападне вражето село, ще удави мъжете, жените и гробищата, ще се изравни водата над тях и там, където е вражето село, ще стане море. А нашите поля са по-високи и селото е на възвишение, та нищо няма да ни се случи.“ Така се уговаряха и после наистина тръгнаха и понесоха голям свредел, та тайно пробиха през нощта

насипа. А аз, байо — довършил Лилъо, — знам, че нашите ниви и селото ни не са така високи и знам, че водата ще се склучи и над нас и още нощес ще стане море там, където са двете наши села. Затова съм толкова тъжен.

Още докато си говорели така, в равнината се вдигнал голям шум и олелия.

— Ето, бедата дойде! — викнал Лилъо.

Изправил се Регоч, вдигнал Лилъо и погледнали по равнината. Жал да ти е да погледнеш! Насипът се разрушил, а тъмната голяма вода Зловода се търкаляла в два ръкава през хубавите поля. Единият ръкав върви към едното село, а вторият към другото. Давят се стадата, изчезват под водата златните поля, търкалят се кръстове от гробищата, а в двете села вик и олелия! Излезли старейшините и на двете села на гумното с тъпани, с барабани и свирки, та бият и удрят един другиму напук, така били обезумели от злоба. А олелията била още по-голяма, защото виели и селските кучета, а жените и децата плачели и нареждали.

— Ех, мой байо — викнал Лилъо, — защо нямам твоите ръце да спра тази вода!

В това време покрай Регоч и Лилъо се събрали овчарчетата и овчарките с Косенка, уплашени и натъжени от онзи страшен вик в равнината.

Като чула Косенка какво става, рекла тя, бърза и хитра като малка самовила:

— Хайде, да вървим, Регоч, ще спреш водата!

— Да вървим, да вървим — викали овчарите от двете села и от двете мери, като не спирани да се вайкат и нареждат. — Хайде, Регоч, отнеси и нас!

Навел се Регоч, вдигнал на дясната си ръка Лилъо и Косенка, която държала своя светилник, а в лявата ръка взел всички други овчарчета и затичал със стъпка от десет разкрача през горската просека долу в равнината. След него хукнали и овцете, като блеели уплашено. Така стигнали в равнината.

Тичал така Регоч през мъглата и мрака с децата в прегръдката си, а след него изплашеното стадо в див бяг — тичат към насипа. А насреща им иде черната вода Зловода, погубва и удавя всичко по пътя си. Страшно силна била онази вода. Дали ще излезе по-силна от Регоч?

Дали ще събори Регоч? Дали ще погуби онези дребни овчарчета, дали ще загине гиздавата малка Косенка, хубава като звезда?

Като тичал така през ливадите, които още били сухи, Регоч стигнал с последни сили завчас до насипа, където се била отворила голяма дупка и откъдето водата изтичала със страшна сила.

— Спри я, спри я, Регоч! — плачели децата.

В равнината, недалеч от насипа, имало насипано малко хълмче.

Свалил Регоч Лильо и Косенка, овчарчетата и овчарките на това хълмче, а около тях се притиснали овцете и агънцата. Покрай хълмчето вече се разливала вода.

А Регоч нагазил със здрава стъпка във водата, легнал до насипа и с огромните си пръсти затворил дупката в него. Тозчас водата спряла, но тя била така силна, че не било лесно да се озапти. Опънала се водата, налетяла на Регоч до рамената, та под него, над него, около него, от всички страни нахлула отново и продължила да се търкаля по равнината. Разтворил Регоч двете ръце, гребе земя с шепи, но каквото загребе, водата в миг го отнася.

И водата се вдигала по равнината все по-високо и по-високо — от полята, от селата, от имота и от гумната нищо вече не останало. Само покривите и църковната камбанария на двете села стърчали от водата.

И около хълмчето, на което били овчарчетата и овчарките с Лильо и Косенка, водата се вдигала все повече и повече. Плачат и нареждат горките овчарчета, кой за майка, кой за брат или сестрица, а кой за къщата и градината, защото виждали, че и двете села са погубени и че за никого няма спасение, а ето че и към тях се вдигала водата.

Притискали се овчарчетата все повече и повече навръх хълмчето, събирали се около Лильо и Косенка, които стояли един до друг сред децата.

Лильо стоял тих и блед като камък, а Косенкините очи светели и тя повдигала светилника към Регоч да му свети, като работи. Косенкиното було се вдигало и виело в нощния вятър и се веело над водата, като че ли ей сега малката самовила ще полети и ще се махне от този ужас.

— Косенке! Косенке! Не си отивай! Не ни оставяй! — опявали овчарчетата, на които се струвало, че между тях има ангел, като

гледали Косенка.

— Няма да отида, никъде няма да отида! — викала Косенка, но булото ѝ продължавало да се вее, като че само ще се понесе през водата към облаците.

В това време се чул писък. Водата се била вдигнала, била стигнала до ръба на скута на една овчарка и я помъкнала да я отнесе. Тозчас се спуснал Лильо, хванал овчарката и отново я довякъл на хълмчето. „Трябва да се завържем — викали овчарчетата, — да се вържем един за друг, защото загинахме.“ „Ето, братя, ето!“ — викнала Косенка, която имала много милостиво сърце. Бързо смъкнала тя от раменете си своето самовилско було и го протегнала на овчарите. Разкъсали булото на ивици, завързали ивиците на дълго въже и овчарите се вързали един за друг около Лильо и Косенка, а около овчарите се вдигали на задните си крака горките овчици, за да не се удавят.

Сега и Косенка била в това нещастие клетница, както и останалите овчари. Бисерите си била пръснала в играта, а самовилското си було поради доброто си сърце била подарила и разкъсала и не могла вече нито да полети, нито да се спаси от тази беда.

Но Лильо бил обикнал Косенка повече от всичко на света и когато водата взела да бие вече в краката им, той викнал:

— Не се бой, Косенке! Ще те пазя и ще те държа! — и я вдигнал на ръце.

Косенка се хванала с едната ръка за врата на Лильо, а в другата ръка държала високо светилника нахъм Регоч.

А Регоч, лежейки до гърди във водата, се борел и борел непрестанно с водата. От левия и от десния край на рамената му стърчали разрушените краища на насипа, като два големи рога. Брадата на Регоч била разрошена, наметката му — скъсана, рамената му — кървави. Но не можел и не можел да спре водата Зловода, ами онова ми ти море покрай хълмчето растяло и растяло, малко оставало да потопа овчарчетата. А било вече полунощ.

Не щеш ли, отведнъж на Косенка ѝ дошло наум и тя през плача и вайканията на овчарите се обадила смеешком и викнала на Регоч:

— Регоч, неразумна главо! Защо не седнеш между онези рога на насипа! Защо не затвориш с плещи водата!

Овчарчетата и овчарките тозчас млъкнали, чудом зачудени как никой да не се сети за това!

— Ехаха! — чуло се там как се смее Регоч, а не било шега работа, щом се засмее Регоч! Цялото море бълбукало и клокочело около него, като се тресял от смях, дето бил толкова недосетлив.

После Регоч станал, обърнал се и ето че седнал между онези рога!

Да видиш чудо голямо, боже мой! Спряла водата Зловода, сякаш се изправила стена на насипа! Спряла, не може да мине през плещите на Регоч, ами взела да тече по своето корито, където текла преди — непрекъснато се удряла в плещите на Регоч. Нейсе, боже, чудо и спасение!

Сега овчарите и овчарките били спасени от най-страшна беда, а Регоч си седял, гребял пръстта с ръце и затрупвал под себе си и покрай себе си насипа. Почнал в полунощ, а като взела да пуква зората, работата била свършена. Тъкмо изгряло слънцето, когато Регоч станал от насипа след свършената работа, та си изчистил брадата, по която били полепнали тиня, клонки и дребни рибки.

Но бедата на онези горки овчарчета още не била свършила, зер къде и при кого да отидат? Стояли овчарите навръх хълмчето. Около тях само пусто море. От двете села стърчал само по някой покрив, а в селата не бил останал никой жив. Селяните могли да се спасят, ако били избягали пред водата на таваните си. Но и от двете села всички били излезли на гумната със свирки и тъпани да се радват и да се гледат едни други как загиват. Когато водата стигнала вече и на едните, и на другите до пояс, те още удряли тъпаните, когато стигнала до гърлата им, те още надували свирките от злорадство. И така потънали всички до един, с тъпаните и свирките — това било справедливо божие наказание за тяхната злоба.

И ето сега горките овчарчета останали без жив човек, който да ги храни и брани, останали без къщи и дворове.

— Не сме врабци да живеем на покрива — казали тъжно овчарите, като гледали как от морето стърчат само покривите, — а не сме и лисици да живеем в планината по дупките. Ако можехме някак да освободим селата си от тази вода, все би могло да се живее, а така — най-добре да скочим във водата със стадата, пък да се удавим и ние, като нямаме къде да се сврем.

Това било много тъжно и самият Регоч се нажалил, но тази беда нямало как да се надвие, та той казал, гледайки морето:

— Толкова много вода нито мога да я изгреба, нито да я изсърбам, за да ви освободя селата. Що ще правите, деца мои?

Тогава се обадил Лильо, най-умното дете от онези мери:

— Регоч, байо мой, ако ти не можеш да изсърбаш толкова много вода, земята ще я изсърба, земята! Пробий дупка в нея, пусни това море в земята.

Божичко, какво мъдро дете, а е колкото пръста на Регоч.

Наистина Регоч ударил в земята, пробил дупка, а земята като жадна ламя почнала да сърба и да сърба, да гълта и намъква в себе си онова ми ти голямо море от цялата равнина. Не минало много и земята изсърбала цялата вода и пак се показали селата, полята и ливадите, съборени и покрити с тиня, но всяко на мястото си.

Зарадвали се тъжните овчарчета и овчарки, но най-радостна от всички била Косенка. Плеснала с ръчици и викнала:

— Ех, че ще е хубост, като се позлатят отново полята и се раззеленеят ливадите!

Тогава овчарите пак навели глави, а Лильо рекъл:

— Ами кой ще ни научи как да посеем полята и да орем нивите, като не е останал никой от старите хора?

И наистина нашир и дълж нямало нито един стар човек, само купчината клети деца сред опустошената равнина, а с тях и Регоч, който бил толкова голям, несръчен и неопитен, че не би могъл дори главата си да мушне под техните покриви, нито пък разбирал нещо от техните поля и плугове.

Отново се умърлушили всички, а най-вече Регоч, който толкова бил обикнал прекрасната Косенка, а сега не можел да бъде от някаква полза нито на нея, нито на овчарите.

А което било най-лошо, той се затъжил много за пустия Леген! През нощта се бил нагълтал с тиня за хиляда години и прекомерно се бил нагледал на ужаси. Затова го моряла мъка за големия и пуст Леген, където в мир броял камъните толкова стотин години.

Стояли прочие овчарите печални, печален бил Лильо, а най-печален бил Регоч. Наистина било тъжно да гледаш тази купчина деца, които без старите си хора трябвало да загинат и повехнат като цвете без корен.

Само Косенка надзъртала радостно насам-натам, защото тя никога не бивала тъжна.

Изведнъж викнала:

— Вижте! Вижте! Какви са тези хора? Сигурно знаят чудеса и приказки!

Всички погледнали към селото, а там на един прозорец се показвали две глави — старец и старица. Махали с кърпичка, викали децата по име и се смеели, та целите им набръчкани лица сияели. Това били прапрадядото и прапрабабата, които били единствените умни хора в двете села, та се спасили на тавана.

Боже мили! Ако децата били съгледали на този таван слънцето от изток и звездата денница, нямало да писнат от радост. Чак до небето се чуло как пицят:

— Бабо! Дядо!

И полетели децата като млади палаши към селото, а пред всичките — Косенка, златната ѝ коса се веела на вятъра, а след тях търчали овцете и агнетата. Спрели се чак в селото, където на къщната врата ги посрещнали дядото и бабата. Посрещнали ги, грабнали ги в прегръдките си и всички заедно не знаели как да се наблагодарят на бога, дето дал толкова мъдрост на бабата и дядото, та се спасили на тавана. А това било добро и затова защото в селата били съвсем простовати, нямало в тях нито книга, нито бележка, та ако не били останали бабата и дядото живи, нямало кой да споменава на овчарчетата за бедата, която ги сполетяла от злобата.

Като се напрегръщали, се сетили за Регоч. Огледали се по равнината — Регоч го нямало! Нигде го нямало — изведнъж изчезнал, такъв великан, изчезнал като мишка в дупка.

А Регоч наистина изчезнал като мишка в дупка. Когато се открили дядото и бабата на тавана, Регоч се уплашил като никога дотогава за живота си. Страшно се уплашил от техните нашарени с бръчки старчески лица.

— Ех, боже мой, колко ли ужаси са преживели тези старци в този край, щом са им такива лицата — помислил Регоч; от преголям страх скочил тозчас в онази дупка, в която била пропаднала Зловода, и избягал по пътя назад в своя пуст Леген-град.

* * *

В селото всичко потръгнало на добро. Дядото и бабата упътвали децата, та те орали и сеели. По техен съвет направили само едно село и едно гумно, една църква и едно гробище, за да няма повече злоба и злощастие.

Всичко тръгнало на добро, но най-хубаво от всичко било, че наскре селото имало хубава кула от планински мрамор, на върха на кулата били направили градина, дете цъфтели портокали и лаврови дървета. Тук живеела прекрасната Косенка и гледала от кулата като от облак по целия този край, който толкова ѝ бил харесал, когато слязла за пръв път на земята.

Привечер, когато свършвала полската работа, Лилъо довеждал на кулата овчарчетата и овчарките, та играели по месечина хоро в градината и пеели песни с прекрасната, обичлива и весела Косенка.

А Регоч се срещнал отново с водата Зловода под земята. Бучало и тътнело под нея, когато той се борил, докато я пуснал все по-надълбоко и надълбоко, до дъното на пъкъла, та никога вече да не може да послужи на людската злоба.

После Регоч продължил към своя Леген. И сега седи там, камъни брои и се богу моли никога вече да не го извежда от пустия Леген-града, където си му било мястото, като бил такъв голям и неоправен.

---

[0] *Регоч* — Омагьосан човек, силен и голям, когото споменава дубровнишкият писател Джорджич. — Б.а. ↑

[1] *Леген* — Древен вълшебен град от хърватските народни песни и предания. — Б.а. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.